

22.03.2024

POL-2024-41958

Rajavartiolaitos
rajavartiolaitos@raja.fi

Viite: Dnro:VN/5349/2024

Poliisihallituksen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi väliaiseista toimenpiteistä välineellistetyin maahantulon torjumiseksi

1 Lausuntopyyntö:

Sisäministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyin maahantulon torjumiseksi. Lausunto pyydetään toimittamaan sähköpostitse Rajavartiolaitoksen kirjaamoon ja tiedoksi Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudelliselle osastolle.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin edellytyksistä, joiden vallitessa valtioneuvoston yleisistunto voisi päättää rajoittaa kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten vastaanottamista rajatulla osalla Suomen valtakunnanraja ja sen välittömässä läheisyydessä Suomen täysivaltaisuuden tai kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Päätöksen voisi tehdä enintään kuukauden ajaksi kerrallaan.

Jos valtioneuvosto olisi tehnyt edellä tarkoitetun päätöksen, päätöksessä tarkoitettulla alueella vaikuttamisen välineenä olevan maahantulijan maahanpääsy estettäisiin, hänet poistettaisiin maasta ja hänet ohjattaisiin siirtymään paikkaan, jossa kansainvälistä suojelua koskevia hakemuksia otetaan vastaan. Maahantulijan kansainvälistä suojelua koskeva hakemus otettaisiin kuitenkin vastaan tietyissä poikkeustapauksissa. Ehdotettu sääntely ei rajoittaisi kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten vastaanottamista muualla kuin valtioneuvoston päätöksessä tarkoitettulla alueella.

Esityksen tavoitteena on tehokkaasti torjua maahantulon välineellistämisen muodossa Suomeen kohdistettavaa painostamista, vahvistaa rajaturvallisuutta ja varautua maahantulon välineellistämisen vakavimpiin tilanteisiin.

2 Poliisihallituksen lausunto

Suomeen on kohdistettu Venäjän toimesta välineellistettyä maahantuloa turvapaikanhakijoita hyväksikäyttäen syksystä 2023. Kyseessä on Suomen kokonaisturvallisuuteen vaikuttava vihamielinen toiminta, jolla painostetaan Suomea ja laajemmassa kuvassa Euroopan unionia, koska kyseessä on Schengen ulkoraja.

Suomeen syksyn 2023 aikana itärajan kautta välineellistetyksi lähetetyt turvapaikanhakijat ovat kansalaisuuksiltaan pääosin sellaisia, joille myönnetään oleskelulupa tai joita ei saada poistettua viranomaistoimin maasta kielteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen, koska osa kohdemaista ei suostu ottamaan takaisin kansalaisiaan, jotka eivät palaa vapaaehtoisesti kotimaahansa. Tämä on omiaan aiheuttamaan kuormitusta viranomaisprosessiin pitkällä aikavälillä niin päätöksentekijälle, tuomioistuinlaitokselle kuin maasta poistamisesta vastuussa olevalle viranomaiselle.

Viranomaisnäkökulmasta on keskeisen tärkeätä, että maahantulo saadaan pidettyä hallittuna ja viranomaisten kontrollissa. Tällä mahdollistetaan se, että viranomaisilla on tosiasiallinen mahdollisuus hoitaa niille lainsäädännössä määrättyjä tehtäviä. Jos sulanmaan aikana maastorajan yli saapuu Suomeen hallitsemattomasti ulkomaalaisia siten, että kaikkia Suomeen tulleita ei tavoiteta viranomaisen toimesta, on toiminta omiaan vaarantamaan yleistä järjestystä ja turvallisuutta Suomessa. Suomeen on mahdollista lähettää helpommin Venäjän toimesta Suomen turvallisuutta vaarantavia henkilöitä rikollisista Venäjän valtiollisiin toimijoihin, jopa sotilaisiin, kun maahantulo ei ole viranomaisten kontrollissa. On todennäköistä, että sisämaassa polarisaation vaara kasvaa ja tämä aiheuttanee levottomuutta kansalaisissa laittoman maahantulon tilanteesta ja sen hallinnasta, puolesta ja vastaan. Tämä on todennäköisesti myös välineellistämisestä vastuussa olevan Venäjän tavoite.

Rajavartiolain (578/2005) uudistamisella on kyetty vastaamaan välineellistämisen tilanteeseen, kun rajanylityspisteet ovat olleet suljettuina ja siirtyminen Suomeen maastorajan kautta on ollut vaikeata lumitilanteesta johtuen. Lumien sulaessa ja liikkumisen helpottaessa on erittäin todennäköistä, että laitton maahantulo tulee lisääntymään maastorajan kautta. Tähän ei kyetä vastaamaan rajalain nykyisillä toimivaltuuksilla.

Jotta Suomi voi valtiona torjua vihamielistä Venäjän välineellistämää laitonta maahantuloa on tarpeen ja perusteltua säätää viranomaisille uusia toimivaltuuksia. Tilannetta, jossa vieras valtio välineellistää maahantulijoita omien tarkoitusperiensä toteuttamiseksi, ei ole huomioitu menettelydirektiivissä eikä ulkomaalaislain (301/2004) turvapaikkamenettelyä koskevissa säännöksissä. Esimerkiksi Viron kansallisen valtionrajalain nojalla Viron Poliisi- ja rajavartiolaitos voi laajamittaisen maahantulon aiheuttamassa hätätilanteessa, jossa yleiseen järjestykseen tai kansalliseen turvallisuuteen kohdistuu uhka, palauttaa ulkorajan laittomasti ylittäneen ulkomaalaisen vieraaseen valtioon siitä, mistä hän saapui Viroon, ilman erillistä määräystä tai päätöstä, jos hän olisi voinut saapua Viroon ulkorajan ylittämistä varten avoinna olevan rajanylityspisteen kautta.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi esitetään, että valtioneuvoston yleisistunto voi päättää rajoittaa kansainvälistä suojelua koskevien hakeusten vastaanottamista rajatulla osalla Suomen valtakunnanrajaa ja sen

välittömässä läheisyydessä laissa säädetyin perustein. Päätöksessä tarkoitulla alueella vaikuttamisen välineen olevan maahantulijan maahanpääsy estetään, hänet poistetaan maasta ja hänet ohjataan siirtymään paikkaan, jossa kansainvälistä suojelua koskevia hakemuksia otetaan vastaan. Maahantulijan kansainvälistä suojelua koskeva hakemus otetaan kuitenkin vastaan, jos se on toimivaltaisen viranomaisen tekemän tapauskohtaisen arvioon mukaan tarpeen lapsen, vammaisen henkilön tai muun erityisen haavoittuvassa asemassa olevan henkilön oikeuksien turvaamiseksi taikka jos henkilö on esittänyt tai on tullut ilmi seikkoja, joiden perusteella toimivaltainen viranomainen voi riittävällä varmuudella arvioida, että henkilö on todellisessa vaarassa joutua kuolemanrangaistuksen, kidutuksen tai muun epäinhimillisen tai ihmisarvoa loukkaavan kohtelun tai rangaistuksen kohteeksi. Esitystä voidaan Poliisihallituksen osalta pitää perusteltuna ja kannatettavana. Sillä voidaan osaltaan torjua Suomeen kohdistuvaa Venäjän valtiollista välineellistä vaikuttamista ja kyetään pitämään kokonaistilanne niin rajaturvallisuuden kuin sisämaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden näkökulmasta paremmin viranomaisten hallinnassa.

Poliisijohtaja

Sanna Heikinheimo

Poliisitarkastaja

Ari Jokinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 22.03.2024 klo 10:29. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Jakelu

Rajavartiolaitos

Tiedoksi

Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen
Poliisiylitarkastaja Vesa Pihajoki
Poliisitarkastaja Marjo Tyynelä
Sisäministeriö poliisiosasto
Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellinen osasto, VPRVLEoikeudellinenosasto@raja.fi